

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ
«МОВА. ІСТОРІЯ. КУЛЬТУРА»**

24 травня 2023 року

**Дніпро
2023**

УДК 81
ББК 81.2 УКР
М 74

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 9 від 22 червня 2023 р.)*

Матеріали круглого столу «Мова. Історія. Культура» (24 травня 2023 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник тез. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2023. 113 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали круглого столу, в якому взяли участь працівники музеїв, культури, професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти, магістри, здобувачі вищої освіти України. Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку мов світу та форм реалізації їх через носіїв мови.

Матеріали круглого столу можуть бути використані у практиці фахівців різних видів гуманітарної діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнєва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Виноградов Геннадій Миколайович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Негодченко Ольга Петрівна – старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – фахівець з міжнародних зв'язків Відділу організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

(Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»)

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	---

МОВА

Агарков Олег. Розвиток мови у контексті історії та культури.....	6
Бондаренко Катерина. Роль основ комунікативної лінгвістики у роботі психолога з військовослужбовцями.....	9
Кириченко Вікторія. Роль української мови в професійній діяльності	12
Коваленко Олександр. Типи жестів у контексті формування міжкультурної компетентності.....	14
Козачок Анастасія. Цінність писемності у соціальному аспекті	18
Козинець Інна. Неологізми як прояв емоцій та відображення реалій воєнного стану	20
Крашеніннікова Тетяна. Мова в етнічних середовищах.....	23
Лементар Ольга. Особливості використання фразеологізмів у творі Валентина Чемериса «Вітька+Галя, або повість про перше кохання».....	26
Підвисоцька Галина. Підходи до формування м'яких навичок на заняттях з англійської мови професійного спрямування у здобувачів вищої освіти.....	29
Поповський Анатолій. Проекції зі «Споминків» Агапія Гончаренка на імперський синдром сучасних ідеологів «русского мира».....	32
Сергієнко Наталія. Українська мова в соціальних мережах.....	36
Смоляр Влада. Українська мова-скарб нації	38
Токарчук Карина. Історія та культура англійської мови.....	40
Холод Ірина. Засоби комунікації у міжнародному контексті.....	42

ІСТОРІЯ

Архіпова Тетяна. Фотозбірка фотографа Марка Залізняка у зібранні Дніпропетровського національного історичного музею.....	45
Ведмеденко Максим. Проблема зради серед працівників правоохоронних органів: причини, наслідки та шляхи запобігання.....	49
Дудко Владислав. Класифікація та особливості римських піхотних мечів часів правління імператора Траяна (98–117 рр. н.е.).....	54
Раменська Євгенія, Оверченко Олександр. Рух шістдесятників з точки зору Я-концепції.....	57
Старік Олександр. Мешканці Катеринослава I: етнічні та соціальні особливості за результатами археологічних досліджень.....	61
Суховий Віталій. Українська нація. Міркування з приводу концепцій націєтворення	63

КУЛЬТУРА

Бердо Рімма. Формування цифрової культури у здобувачів вищої освіти.....	69
Виноградов Геннадій. Спотворення оригінальної семантики базової термінології європейської культури як результат секуляризації науки.....	72

Дорошенко Максим, Дурманенко Ігор. Офорти Тараса Шевченка.....	76
Луценко Олександра. Георгій Нарбут.....	80
Мовчан Олександра. Алла Горська – душа шістдесятників	85
Негодченко Ольга. Український геній, якого визнав світ	89
Соловйова Ірина. Талановитий митець – Олександр Довженко.....	93
Хмель-Дунай Галина. Одяг українців Катеринославщини (Дніпропетровщини).99	
Хряшкова Поліна. Кавалерідзе Іван Петрович.....	103
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	111

1. Черговий фейк мордору про «Азов» і санаторій на Полтавщині розвінчує Біленький. URL: <https://kg.ua/news/chergoviy-feyk-mordoru-pro-azov-i-sanatoriy-na-poltavshchini-rozvinchuie-bilenkiy> (дата звернення: 24.02.2023).
2. Karmo Tüür: Russian rashism defines Ukrainians as a less valuable nation. URL: <https://communistcrimes.org/en/karmo-tuur-russian-rashism-defines-ukrainians-less-valuable-nation> (дата звернення: 24.02.2023).

МОВА В ЕТНІЧНИХ СЕРЕДОВИЩАХ

Тетяна КРАШЕНІННІКОВА

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Проблема співвідношення мови та етносу охоплює низку питань у науковому просторі. Спільних думок щодо цього не існує. Народ, етнос як суб'єкт культури, історії – це мовна спільнота. З часом вона або розчиняється в іншій спільноті чи спільнотах, або формується в цілісну, завершену націю із власною державністю. Якщо поняття «етнос» охоплює поняття *нація, народ, народність, плем'я*, то можлива відмінність між ними має кількісний, а не якісний характер: нація або народ кількісно більші, ніж народність, а народність так само більша, ніж плем'я [1, с. 113].

Мова для кожного народу – це ніби друга природа, що оточує його та завжди з ним поряд, виконуючи роль комунікативної системи, кінцевою метою якої є створення спільноти, культури, суспільства. На думку Л. Васильєвої, вона також постає засобом і символом спільності, її духовним потенціалом, виразником та структурною частиною ідентичності (на індивідуальному та колективному рівнях), а тому найтісніше пов'язана з нацією [2]. Мова є не лише засобом порозуміння між людьми, але і тією ланкою, яка допомагає нації закодовувати свою історію, багатовіковий досвід, здобутки культури та духовну самобутність. Як фіксує світова практика, в історичному розрізі можна виділити декілька основних напрямків боротьби за незалежність мовного простору.

1. Мовна політика. Її розуміють як сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на

розвиток мовної системи у певному напрямі. У багатонаціональних державах мовна політика є складником національної політики, вона віддзеркалює її принципи, відповідає ідеології [4, с. 185]. Мовна політика допомагає відбутися таким процесам у суспільстві, як: *утвердження особистості як носія мови в одномовному суспільстві з метою збереження ідентифікації*: маємо тут зосередити увагу на тому, що збереження мовного ресурсу нації залежить також від кожного його носія, від його рівня відповідальності; *утвердження націй у світовому просторі зі збереженням ідентичності*: правильно прийняті політичні рішення керівників держав.

2. Асиміляція населення. Контакткування мов можна теж розглядати як із позитивного боку (мирне співіснування різномовного населення на одній території; різномовне населення живе на сусідніх територіях; населення вступає в різноманітні (економічні, торговельні, культурні та ін.) стосунки з населенням іншої країни; засвоєння іншої мови в процесі навчання), так і з негативного (загарбання території і поневолення корінного етносу). Як наслідки останнього: тривале й інтенсивне контактування мов може призвести до асиміляції однієї з мов, тобто до її втрати, але втрачена мова не зникає безслідно – вона розчиняється у мові загарбника, вносячи певні коригування у вимову та лексичний склад.

3. Двомовність. У науковому просторі її сприймають як одночасне або перемінне користування двома мовами на особистому та суспільному рівнях. Двомовність може бути добровільним вибором людини або соціуму, але й може спричинятися певними обставинами, корені яких сягають у минуле [3, с. 66]. До *позитивних* прикладів можемо віднести таку світову практику (Сполучені Штати Америки, Канада). Як *негативне* явище: радянський та пострадянський простір, боротьба, на сьогодні незалежних держав, за право зберігати на своїх територіях національні мови без підлаштування під носіїв інших мов. Виборювання права бути господарями на своїй землі через право на рідну мову.

4. Мовні війни. Мова часто стає знаряддям боротьби, особливо коли вона через історичні обставини підпадає під вплив сильнішого, експансивного сусіда, а мовні війни нерідко відбуваються паралельно з війнами справжніми, або ще

частіше їм передують (історичний досвід Італії, регіонів Наварра на півночі Іспанії та південній Франції, Камерун, Україна).

5. Завойовані народи засвоюють мову завойовників. Війна завжди несе із собою горе та страждання, але найгірше – це опинитися у окупації. Коли носіїв однієї культури намагаються переробити під носіїв іншої культури, знищуючи непокірних. Такі процеси відображаються і в мовах.

6. Загроза зникнення мов. Зникнення мов та їх носіїв не є новиною на сьогодні. На жаль, можемо лише фіксувати такі сумні процеси. Проте маємо і спроби боротьби за виживання. Особливу увагу приділяють науковці та дослідники заповненню Червоної книги мов, яка допомагає зберігати пам'ять про ті мовні культури, які, на жаль, поновити практично неможливо.

7. Виникнення штучних мов. Нові мови з'являються двома способами: *еволюційним* (фіксує потреби в особливій комунікації певної когорти людей, враховуючи зміни в соціальному процесі сприйняття світу та навколишнього середовища) та *катастрофічним* (спосіб виникнення, переважно у важких умовах (під політичним тиском; під час загарбницьких воєнних дій; під час примусового тиску представників однієї нації на представників іншої)).

Отже, виділяючи в історичному розрізі декілька основних напрямів боротьби за незалежність мовного простору, з'ясовано, що на такі процеси активно впливають: етнічний досвід та етнічні вподобання населення деяких держав, історичний досвід та політична воля керівників держав, а також мовна політика, яку останні впроваджують у життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецький А. О. Про мову і мовознавство: Навч. посібник для студентів філол. спец. вищ. навч. закладів. Київ: «Артек», 1996. 224 с.
2. Васильєва Л. Мова як засіб функціонування й ідентифікації культури. *Ритми сучасної філології: до 50-річчя професора Т.А. Космеди: Збірник наукових статей* / Упоряд. Ф.С. Бацевич. Львів: ПАІС, 2007. 364 с. С.126-137.
3. Іванов І. Двомовність і процеси політичної ідентичності в поліетнічному суспільстві. *Політичний менеджмент*. 2008. №2. С.66-75.
4. Історія української мови: словник-довідник / ідея, упорядкування та окремі статті В. В. Денисюка. Умань: Візаві, 2013. 387 с.

